

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.056.030
Київського національного університету
будівництва і архітектури
доктору економічних наук, професору
СТЕЦЕНКУ С.П.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора ФЕДУНА Ігоря Леонідовича
на дисертацію Скрипник Ольги Василівни
на тему *«Формування маркетингової цінової політики підприємств
будівництва в умовах економічної циклічності»*, що подана на здобуття
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та
поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність виконаного дослідження та його зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Одним із шляхів розвитку вітчизняної будівництва є заохочення виробництва та використання в Україні передових будівельних матеріалів та виробів. Вирішити вказану задачу можна за рахунок запровадження прогресивної маркетингової політики підприємств досліджуваної галузі. Розробка подібної політики повинна мати за ціль формування оптимальної ціни в наявних економічних умовах функціонування. Встановлення таким чином цін на будівельні матеріальні дозволить створити умови для підприємств, щоб одночасно забезпечити достатню рентабельність підприємств-виробників та рівноважну собівартість власної продукції. Розробка маркетингової цінової політики для підприємств будівництва повинна брати увагу так додаткові компоненти як економічна циклічність та особливості ринків збуту на рівні регіонів. При цьому необхідно зважити ще й на можливий вплив з боку галузевих об'єднань та відповідних державних

інституцій на процес ціноутворення виробленої продукції. Представлена робота присвячена актуальній темі, що стосується розробки теоретичних та практичних характеристик вдосконалення маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії як рушійного елементу системи комплексного регулювання ціноутворення на будівельні матеріали і вироби.

Таким чином, представлена дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії присвячена актуальній теоретико-прикладній проблемі. Актуальність і наукова важливість означених проблем зумовили вибір автором теми дисертації, її мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження, її структури.

Метою представленого дослідження є розробка концепції формування маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії як елементу механізму регулювання ціноутворення на будівельні матеріали та вироби, що бере до уваги вплив економічної циклічності та кон'юнктури регіональних ринків збуту на прикладі підприємств-виробників автоклавного газобетону.

Для досягнення зазначеної мети у роботі здобувачем **вирішено ряд актуальних завдань**. До найбільш важливих, на нашу думку, можна віднести: визначення основних факторів ціноутворення на ринку газобетону із формуванням відповідних математичних залежностей, що мають прогностичну здатність; комплексну оцінку впливу економічної циклічності на функціонування будівельних підприємств та підприємств будіндустрії, а також на динаміку цін на будівельні матеріали та вироби і нерухомість; формування практичних рекомендацій щодо розробки маркетингової цінової політики підприємств-виробників газобетону з урахуванням економічної циклічності; розробку методичних підходів регулювання цін на будівельні матеріали та вироби в Україні, яка ґрунтується на поєднанні маркетингової цінової політики виробників та непрямого державного регулювання цін.

Предметом дослідження Скрипник О.В. обрано теоретико-методичні та практичні засади формування маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії України в умовах економічної циклічності (на прикладі виробників автоклавного газобетону).

2. Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження за темою дисертації проведені відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури МОН України за темами:

- «Формування конкурентних стратегій та прогнозування показників розвитку стейкхолдерів будівництва, інвестиційно-будівельних проектів та організаційно-технологічних параметрів будов в умовах економічної динаміки» Державний реєстраційний номер 0121U110365;
- «Регулювання публічних закупівель при виконанні державних інвестиційних програм» Державний реєстраційний номер 0119U103767;
- «Забезпечення економічної безпеки учасників інвестиційно-будівельного процесу шляхом підвищення ефективності бізнес-процесів» Державний реєстраційний номер 0115U005104

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

За підсумками ознайомлення з матеріалами дисертації, змістом анотації та публікаціями здобувача можна зробити наступні висновки.

Наукові положення мають необхідне обґрунтування. Пропозиції засновуються на результатах вивчення теоретичних положень щодо *об'єкту дослідження* – ціноутворення на продукцію підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності.

Теоретичним підґрунтям дослідження виступають загальнонаукові принципи проведення наукових досліджень, концептуальні положення економіки будівництва, теорії економічних циклів та ціноутворення, методичні засади комплексного та системного аналізів. Для досягнення встановленої мети було використано загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми досліджень. А саме, загальнонаукові методи – *аналіз, синтез,*

дедукція, індукція, аналогія були використані для вивчення еволюції підходів до визначення економічної суті понять «вартість», «ціна», «цінутворення», узагальнення та систематизація – для опрацювання теоретичної бази дослідження. Для аналізу системи чинників, що впливають на ціноутворення в будіндустрії були використані *методи факторного, кореляційно-регресійного аналізу*. Для якісної характеристики впливу макроекономічних та мікроекономічних показників був використаний *кореляційно-регресійний аналіз*. *Метод кластерного аналізу* був використаний для оцінки кон'юктури регіональних ринків збуту. Для аналізу цінової динаміки виробів з газобетону протягом 2010 – 2020 рр. використано *графоаналітичні методи, методи інтелектуального аналізу даних, дисконтування*. Обчислювальні процедури та наочне відображення їх результатів виконано за допомогою пакетів програм: Excel, Statistica.

Правове поле дисертаційного дослідження склали законодавчі та нормативні документи України у сфері будівництва, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Мінрегіону України, Академії будівництва України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, результати опитувань виробників автоклавного газобетону, аналіз загальнонаціональних та регіональних ресурсів у мережі Інтернет тощо.

У дисертаційній роботі розглянуто та вирішено коло завдань, розв'язання яких дозволило здобувачеві досягти поставленої у дисертаційній роботі мети, навести власний погляд на вирішення науково-практичного завдання та обґрунтувати свої пропозиції за обраною темою, яким властива наукова новизна.

Основні положення виконаного дослідження пройшли всі види апробації: вони опубліковані, використані в діяльності будівельних підприємств, були обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня, географія яких є доволі широкою.

Положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації які містяться в ній, є достатньо обґрунтованими, опрацьовані у повній

відповідності до мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження, базуються на результатах власних наукових досліджень здобувача та критичному осмисленні робіт вітчизняних та зарубіжних вчених з широкого кола соціально-економічних проблем, пов'язаних з формуванням маркетингової цінової політики підприємств в умовах олігополії, регулюванням ціноутворення на ринках будівельних матеріалів та виробів, аналізом причин виникнення та напрямів усунення міжрегіональних цінових диспропорцій тощо. З огляду на зміст дисертаційної роботи, завдання дослідження вирішені, встановлена мета досягнута.

Достовірність основних положень та висновків дисертації забезпечується застосуванням широкого спектру загальновідомих методів наукового пізнання. Методологія і методи дослідження, які застосовані дисертантом, не містять суперечностей, є адекватними меті і завданням дослідження.

4. Оцінка висновків здобувача щодо значущості результатів роботи для науки і практики

Значення результатів роботи для практики полягає в тому формуванні науково-практичних рекомендацій щодо розробки ефективної маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії України (на прикладі виробників автоклавного газобетону) як рушійного елемента комплексного механізму регулювання ціноутворення на будівельні матеріали та вироби, яка включає вплив економічної циклічності та кон'юнктури регіональних ринків збуту.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність виробників будівельних матеріалів є підґрунтям для оцінки результатів роботи як вдалого методу формування ціни на будівельні матеріали та вироби з метою регулювання ціни за рахунок впливу циклічності та кон'юнктури регіональних ринків збуту. Наукові результати можуть бути використані вітчизняними представниками будіндустрії (зокрема, виробниками автоклавного газобетону), що, сприятиме стійкому

розвитку як промисловості будівельних матеріалів та виробів України, так і будівельного комплексу України в цілому.

Практичне значення роботи підтверджується впровадженням її результатів у діяльність:

- ТОВ «ЮДК» (довідка № Ю-04008-21-1 від 04.08.2021 р.), де за рекомендаціями автора у виробничій діяльності підприємства врахована логічна схема взаємозв'язку факторів та показників кон'юнктури регіональних ринків газобетону, методика аналізу збалансованості регіональних ринків збуту газобетону в Україні тощо;

- ПП «ССБ Електронікс» (довідка № 14/1 від 18.08.2021 р.), яке використало результати досліджень здобувачки при зборі та обробці інформації під час формування регіональної бази цін на будівельні матеріали. Зокрема проведений автором кластерний аналіз ринку газобетону за регіонами в розрізі виробників із зазначенням якісних характеристик газобетону дозволив покращити структуру даних регіональної бази цін та достовірність розрахунків, а методика його проведення застосовується підприємством для проведення аналогічного дослідження ринку для інших різновидів будівельних матеріалів та виробів;

- Всеукраїнської асоціації виробників автоклавного газобетону (довідка № 28 від 19.08.2021 р.), про те що окремі положення дослідження використані при виконанні таких завдань як сприяння розширенню ринку автоклавного газобетону та розробка аналітичної й статистичної галузевої інформації з метою сприяння у просуванні виробів у будівельній галузі України. Зокрема були враховані пропозиції автора щодо державної підтримки виробництва автоклавного газобетону як соціально значущого виробничого товару шляхом розробки та реалізації відповідних цільових державних програм;

- ТОВ «АЕРОК» (довідка №36/8 від 30.09.21де окремі положення дисертаційного дослідження були впровадженні при формуванні маркетингової політики підприємства. Також, були взяті до уваги висновки

автора щодо доцільності нарощування виробничих потужностей у Західному регіоні України та пропозиції щодо вибору місця розташування даного заводу на основі логістичних, витратних та кон'юнктурних критеріїв.

Окрім цього окремі результати дисертаційного дослідження були впроваджені у діяльність ТОВ «Орієнтир-буделемент» (довідка № 241 від 11.08.2021 р.), ТОВ «Будівництво – аналітичний центр, сучасні технології» (довідка № 1-15-08 від 15.08.21 р.) та освітній процес Київського національного університету будівництва і архітектури (довідка № 23-02/736 від 16.02.2021 р.)

Всі розроблені методичні й практичні рекомендації та пропозиції можуть бути використані на підприємствах будіндустрії України з метою підвищення ефективності розробки власних маркетингових стратегій та підходів до формування ціни в середньостроковій перспективі.

5. Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна

Винесені здобувачем на захист результати містять наукову новизну, котра визначається розширенням підходів щодо розв'язання проблем функціонування будіндустрії сфери України. Автором запропоновано механізм комплексного регулювання ціноутворення на будівельні матеріали та вироби, що відносяться до соціально значущих виробничих товарів. Дана концепція ґрунтується на консолідації маркетингової цінової політики підприємства виробника та непрямого регулювання цін на галузевому та макроекономічному рівнях відповідно до основних цілей, спільних для вказаних регулюючих суб'єктів. Так Скрипник О.В. будівельні матеріали та вироби розглядаються з позиції не лише як матеріал для будівництва, але і з позиції соціально значущих виробничих товарів, без яких неможливе зростання будівельного ринку та економічне зростання галузі та країни в цілому. При цьому, маркетингова цінова політика підприємства розглядається як елемент комплексної системи регулювання ціноутворення, яка має бути створена для забезпечення соціальної ефективності

ціноутворення на будівельні матеріали та вироби, а не лише як його внутрішні підходи до ціноутворення, котрі мають на меті досягнення тактичних цілей. Динаміка кон'юнктури вітчизняного ринку автоклавного газобетону розглядається через призму симбіозу циклічного та регіонального аспектів, що дає змогу комплексно оцінити тенденції та перспективи розвитку вказаного ринку. Завдяки цьому автором удосконалено методичні підходи до визначення збалансованості регіональних ринків будівельних матеріалів та виробів на основі методики регіонального розподілу обсягів виробництва продукції конкретних виробників з урахуванням відстані до регіонів дистрибуції та розвинуті методичні підходи до усунення регіональних цінових диспропорцій на ринку будівельних матеріалів та виробів, що зокрема включають обґрунтування доцільності відкриття нових заводів, а також визначення оптимального місця їх розташування в регіонах України та їх виробничої потужності.

В роботі також дістав подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат економічної науки; зокрема значення поняття «будівельна сфера» як поєднання будівельного комплексу країни та ринку нерухомості, що поєднані спільними грошовими, товарними та інформаційними потоками.

Роботу виконано з дотриманням вимог наукового стилю. Виклад результатів досліджень здійснено здобувачем логічно, послідовно і переконливо. Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій є очевидною. Такі результати характеризуються авторським підходом до вирішення поставленого науково-практичного завдання, його обґрунтованістю і комплексністю.

Таким чином, дисертаційна робота має комплексне теоретичне і науково-практичне значення та направлена на подальший перспективний розвиток як будівельної галузі, так і будівельної промисловості

6. Оцінка змісту і структури дисертаційної роботи

встановленим вимогам

Оцінка тексту дисертації **Скрипник О.В.** на тему «*Формування маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності*» підтвердила, що структура роботи є обґрунтованою, переконливою, логічно витриманою, що дозволило автору розкрити зміст проблеми регулювання ціноутворення в будіндустрії України, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

Окремо потрібно відмітити послідовності викладання матеріалів роботи, її насиченість ілюстраціями і додатками, що значно спрощує сприйняття та має позитивний вплив.

Дисертація виконана традиційно: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел літератури з 218 найменування, додатки розміщені на 48 сторінках. Основний обсяг дисертації містить 182 сторінки. У тексті дисертації розміщено 26 таблиць та 28 рисунків

У вступі аргументовано визначено актуальність обраної теми досліджень, мета і завдання її проведення, основні методичні підходи та інструментарій їх застосування. Подано відомості щодо теоретичного й практичного значення отриманих результатів, їх апробації, особистого внеску здобувача, відносно публікацій у фахових виданнях, доповідях та конференціях.

Викладена загальна характеристика роботи у вступі спрямовує на розуміння, аналіз та оцінювання проведених наукових досліджень з точки зору їх науково-практичної та методичної цілісності, при формуванні маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності.

У першому розділі проведено аналіз існуючих наукових досліджень у сфері розробки та реалізації маркетингової цінової політики підприємств та впливу економічної циклічності на будівельну сферу.

Другий розділ присвячений аналізу ціноутворення на ринку автоклавного газобетону України. Зокрема автором проаналізовано динаміку цін на даному ринку, територіальний розподіл попиту та пропозиції, а також дослідження факторів ціноутворення на газобетон та ключові сировинні матеріали, що використовуються для його виробництва. Окрему увагу приділено визначенню впливу економічних циклів Кітчана на динаміку середніх цін на автоклавний газобетон на ринку України, завдяки чому встановлено, що вітчизняні виробники газобетону недостатньо враховують економічну циклічність при формуванні своєї цінової політики та зазвичай із запізненням реагують на зміну фаз економічного циклу.

Третій розділ містить обґрунтування концепції комплексного регулювання ціноутворення на продукцію підприємств будіндустрії України, що поєднує маркетингову цінову політику виробників та державне регулювання цін на будматеріали та вироби, та при цьому враховує макроекономічну циклічність та регіональні особливості ринків збуту. Також розглянуті основні недоліки маркетингової цінової політики вітчизняних підприємств будіндустрії та напрями їх усунення (на прикладі вітчизняних виробників автоклавного газобетону).

У загальних висновках викладені найбільш вагомні теоретичні та практичні наукові результати, одержані в ході дисертаційного дослідження, сформульовані висновки та рекомендації щодо практичного застосування отриманих результатів, розкриті методи вирішення поставленої в дисертації наукової проблеми, обґрунтована достовірність отриманих результатів. В додатках представлені вихідні дані для проведення розрахунків та матеріали, що доповнюють основний зміст дисертаційної роботи.

7. Висновок щодо повноти викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях з урахуванням встановлених вимог. Оцінка рівня апробації результатів роботи на наукових конференціях

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в

дисертації, є достатньо висвітленими в публікаціях. Географія їх видання засвідчують повноту оприлюднення наукових результатів та відповідність чинним вимогам щодо висвітлення основних наукових здобутків здобувача. Існуючі вимоги до публікацій результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії слід вважати виконаними за таких причин: здобувачем за темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, з яких: 7 – тези у збірниках матеріалів міжнародних наукових конференцій; 2 – статті у зарубіжних виданнях (Естонія, Литва); 6 – статті у фахових збірниках наукових праць України категорії «Б», затвердженого ДАК МОН України; 7 – тези у збірниках матеріалів міжнародних наукових конференцій. Внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, наведено в переліку літератури.

Результати та висновки роботи обговорювались і одержали схвалення на 7 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема (нижче вказано назви доповіді, рік та місце проведення):

- IV Міжнародна науково – практична конференція "Ефективні технології в будівництві» (2019 р. м. Київ);

- Міжнародна науково-практичної конференція «Визначення вартості об'єктів будівництва, проектних, будівельно-монтажних та ремонтно-будівельних робіт із застосуванням сучасних технологій. (2019 р. Івано-Франківськ);

- II Міжнародна науково-практична конференція «Економіко-управлінські та інформаційно-аналітичні новації в будівництві». (2020 р. м.Київ);

- IX Міжнародна науково-практична конференція « Актуальні проблеми теорії і практика менеджменту в контексті євроінтеграції» (2020 р. м.Рівне)

8. Дискусійні положення і зауваження по дисертаційній роботі

Підтверджуючи висловлену вище високу оцінку даної роботи, вважаю за необхідне висловити ряд зауважень змістовного, редакційного та стилістичного характеру щодо викладу результатів в дисертації:

1. У роботі не зазначено, наскільки висновки та рекомендації, отримані автором щодо напрямів удосконалення маркетингової цінової політики виробників автоклавного газобетону України, можуть бути застосовані підприємствами, що виробляють інші види будівельних матеріалів та виробів.

2. Ряд нових термінів, що вводить автор у дисертаційній роботі (наприклад «ефективність цінової політики») потребують додаткового обґрунтування, визначення одиниць виміру, формул розрахунку та порогових значень.

3. Дискусійними є пропозиції автора щодо необхідності запровадження державного регулювання цін на будівельні матеріали та вироби, оскільки це суперечить базовим принципам ринкової економіки.

4. Пропозиції автора щодо удосконалення маркетингової цінової політики виробників автоклавного газобетону України доцільно було б доповнити розрахунками вартості проведення необхідних змін та очікуваного економічного ефекту від їх впровадження.

5. У роботі автором було досліджено думки різних науковців, щодо аналізу впливу циклічності на галузь будівництва. Зокрема кількісні показники визначення рівня впливу економічної циклічності на будівництво: індекс циклічності, розмах циклічності, а також лінійний та квадратичний коефіцієнти циклічності, зміна фінансової стійкості підприємств будівельної галузі під впливом економічної циклічності і т.д. Робота значно виграла б, якби авторка запропонувала своє бачення показників визначення рівня впливу економічної циклічності на будівництво.

6. В дисертаційній роботі не знайшли детального висвітлення підходи автора щодо поєднання циклічного та регіонального аспектів комплексного регулювання ціноутворення на продукцію підприємств будіндустрії

Слід зазначити, що висловлені зауваження та дискусійні положення не применшують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Скрипник О.В.

9. Загальний висновок про відповідність дисертаційної роботи вимогам МОН України.

Виконана Скрипник Ольгою Василівною дисертаційна робота *«Формування маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності»*, є кваліфікаційною науковою працею, що містить науково обґрунтовані теоретичні положення та практичні результати. Зміст відзиву, побудований на результатах аналізу дисертаційної роботи Скрипник О.В., дозволяє стверджувати про наступне.

Напрямок та тематика проведеного дослідження мають істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 051 «Економіка» зокрема. Представлена робота є завершеною кваліфікаційною науковою працею, що самостійно виконана здобувачкою на актуальну тему і на високому науковому рівні. Вона характеризується суттєвою науковою новизною, методичною цінністю та практичною спрямованістю. У дисертаційній роботі представлено завершене дослідження, результатом якого є створення методико-прикладного підґрунтя для маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності.

Отримані у роботі результати пройшли відповідну апробацію: вони використані у практичній діяльності будівельних підприємств, обговорені на науково-практичних конференціях, а також опубліковані у наукових фахових та міжнародних виданнях. Отримані результати є значущими для вітчизняних та закордонних будівельних підприємств, науково-дослідних та проектних установ. Верифікацію основних положень дисертаційної роботи слід визнати достатньою.

Виклад змісту дисертаційної роботи відповідає вимогам наукового стилю та Державному стандарту з оформлення наукової та науково-технічної документації.

Анотацію дослідження розміщено на офіційному сайті Київського національного університету будівництва і архітектури у терміни, передбачені Постановою Кабінету Міністрів України № 167 (зі змінами) від 6 березня 2019 р. «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії».

Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Її зміст відповідає темі дослідження та у достатньому обсязі розкриває сутність вирішення поставлених завдань.

На підставі детального аналізу змісту представленої на відгук дисертаційної роботи, вважаю, що в цілому здобувачкою Скрипник О.В. виконані вимоги, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота «*Формування маркетингової цінової політики підприємств будіндустрії в умовах економічної циклічності*» відповідає вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (п. 9-12), затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами), а її автор – Скрипник Ольга Василівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

професор кафедри світової економіки
Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор економічних наук, професор,

І.Л. Федун

